

*Valențele misionare ale pelerinajului organizat
cu ocazia Kumbha-Melā*

Ioan NISTOR

Abstract: The pilgrimage to holy places is one of the oldest traditions of Hinduism. Sacred places can be found all over India and attract millions of pilgrims. According to their importance these places gather pilgrims from their close vicinity or from the whole India, and their very close interconnection opens multiple perspectives for the pilgrim's free will. There are so many sacred places in India that we can regard the country as a vast holy space organized in a system of sacred centers of pilgrimage, together with their sacred complexes. These sacred sites have developed over the millennia, not through a central authority, but through the absorption of several religious and local customs. Among these sacred places, the pilgrimage place in Allahabad at kumbha-melā has a special importance which results from its age and the fact that it gathers the largest number of pilgrims.

Keywords: pilgrimage, religious experience, akhada, sacred place

Introducere

Pelerinajul este o practică religioasă complexă și cu semnificații multiple, implicând lipsuri și riscuri, fiind realizată de cele mai multe ori în spirit de renunțare la cotidian și integrare într-o lume nouă, în care spiritul atinge materia și o transformă. El este o călătorie fizică, în spațiu și în timp, dar și o călătorie spirituală în spațiul lăuntric al sufletului omenesc, în urma căreia persoana umană poate ieși total transformată.

Organizat, în special, cu ocazia marilor sărbători, el prevede deplasarea a milioane de oameni, cu scopuri multiple: împlinirea unei făgăduințe, dorința de „atingere” a sacralului sau dorința de a primi ajutorul lui Dumnezeu. Odată ajuns la destinație, pelerinul îndeplinește actele rituale prevăzute, lăsându-și apoi și dania cu convingerea că orice rugăciune spusă într-un loc sfânt comportă multiplicarea sacralității deosebite a acestui loc¹.

Antropologia religioasă a demonstrat că toate popoarele, în toate epocile și în toate religiile, au practicat pelerinajul. Astfel, în Grecia antică, templele de la Delos și Delphi ale lui Apollo, cel de la Epidaur al lui Asklepios sau templul celebrelor mistere de la Eleusis, cunoscute ca sanctuare panelenice, adunau anual mii de oameni. Mii de oameni se strângeau și în locurile sacre ale lui Israel, la mormintele patriarhilor vechi-testamentari, la Șilo, unde Chivotul Legii a fost adăpostit, la Sichem, unde triburile lui Israel s-au reunit și nu în ultimul rând la Ierusalim, devenit mai târziu loc de pelerinaj și pentru creștinism și islam. Urmând exemplul Mântuitorului, care a participat și El la pelerinajul de la Ierusalim, membrii Bisericii creștine au început să viziteze locurile în care Acesta și-a desfășurat activitatea mântuitoare, dar și locurile sfințite de moartea martirilor. Odată cu dezvoltarea creștinismului vor apărea noi locuri de pelerinaj

---

¹ Alberto Pelissero, *Introducere în hinduism*, traducere de Cornelia Dumitru, Iași, Editura Polirom, 2014, pp. 70-71.

din muntele Athos și Rusia până în America Centrală și de Sud. Pentru a arăta universalitatea pelerinajul trebuie să mai amintim și locurile sfinte din islam: Mecca și Medina în Arabia Saudită, dar și „Lotusul lumii” – Benares, în India și Muntele Tai Shan, China. Toată această înșiruire de locuri nu arată altceva decât universalitatea pelerinajul sau mai bine spus întinderea lui pe „orizontală”. Cu toate acestea, pelerinajul nu se rezumă doar la atât, ci el are o semnificație mult mai profundă. Este vorba despre verticalitatea sa sau mai bine spus despre rolul pelerinajului în întărirea legăturii cu Dumnezeu. Omul însetat după Creatorul său dorește să-l experimenteze pe Acesta, vizitând locurile în care transcendența a atins imanența². În acest sens putem afirma că pelerinajul poate fi un mijloc foarte important de realizare și propagare a credinței în fiecare religie.

Lucrarea noastră dorește să arate cum se desfășoară misiunea în hinduism în timpul celui mai important pelerinaj al acestei religii, ce se desfășoară la Allahabad cu ocazia sărbătorii Khumba-melā.

Allahabad - „locul primului sacrificiu”

Între locurile sacre ale hinduismului, Allahabadul ocupă unul dintre locurile centrale.

Denumirea actuală a orașului, ce se traduce prin „orașul lui Allah” a fost pusă de către musulmanii cuceritori ai Indiei. Pe lângă această denumire, orașul mai este cunoscut și sub denumirea hindusă de Prayāga, denumire ce face trimitere la originile mitice ale orașului. Profesorul Pandurang Vaman Kane ne oferă posibile explicații ale cuvântului:

„Cuvântul Prayāga poate fi derivat în mai multe feluri. *Vana-*

---

² Michel Stavrou, Soeur Jean-Marie Valmigere, *Le pelerinage comme un demarche ecclesiale*, preface d'Elisabeth Behr-Sigel, Paris, Editions Theles, 2004, pp. 9-11.

purva pare că sugerează că Prayāga este derivat din cuvântul *yag* când spune «Brahma, care este sufletul tuturor ființelor, a făcut un sacrificiu aici, motiv pentru care este cunoscut ca Prayāga». În *Skanda purana* de asemenea apare explicația cuvântului prin luarea separată a cuvintelor *pra* și *yaga* «este numit Prayāga pentru că este superior tuturor sacrificiilor. Prayāga a fost numele dat de zeii Hari. Hara și alții au considerat că el este superior tuturor sacrificiilor»³.

Această legare a numelui Prayāga de primul sacrificiu făcut de Brahma i-a făcut pe mulți să considere Allahabadul cel mai important loc de pelerinaj din India.

Orașul se află la confluența râurilor Gange și Yamuna, considerate sacre. Hindușii consideră că încă un râu mitic subteran se întâlnește în Allahabad cu celelalte două – Sarasvati. Locul în care se întâlnesc cele trei râuri se numește *triveni* iar suprafața de pământ dintre aceste locuri este considerată una dintre cele mai sfinte locuri de pe pământ de hinduși și poartă denumirea de *sangam*. Aici are loc o dată la 12 ani „cea mai mare adunare umană de pe planetă: *kumbha-melā*”⁴.

La fel ca și Vārānaśi orașul Allahabad are o istorie îndelungată. Cele mai vechi mărturii istorice îi plasează începuturile înainte de anul 600 î. Hr. În textele *Puranas* orașul este menționat ca loc de unde a plecat Yayati pentru a cuceri regiunea Saptha Sindhu. Pelerinul chinez Huan Tsang îl găsește în secolul al VII-lea ca un oraș ocupat în mare parte de hinduși pioși. Anul 1575 înseamnă schimbarea numelui orașului din Prayāga în Illahabas, devenit apoi Allahabad, „orașul lui Allah”, de către împăratul Akbar. În secolele XIX – XX orașul a avut un rol deosebit de important în lupta pentru independență a Indiei, fiind și orașul în care Mahatma Gandhi a propus programul său de

---

³ Pandurang Vaman Kane, *History of Dharmasastra (ancient and medieval religious and civil law)*, second edition, vol. IV, Poona, Bhandarkar Oriental Research Institute, 1973, p. 598.

⁴ Mathieu Boisvert, *Le pèlerinage d'Allahabad (Prayāga): réflexions éparses sur l'événement et ses participants*, în „Synergies Inde”, nr. 3, 2008, p. 142.

rezistență prin non-violență⁵.

Semnificația religioasă a orașului

Miturile legate de oraș vin și ele să sporească credința în sfințenia acestuia. Astfel, mulți hinduși cred că întâlnirea celor trei râuri este vaginul zeiței pământului și că locul de pământ dintre Yamuna și Gange reprezintă *mons veneris* al pământului (prin aceasta se face trimitere directă la mitul fertilității). Cea mai importantă legendă legată de oraș spune că ulciorul (*kumbha*) care conținea *amritha*, băutura nemuririi a ieșit din apa haosului. Când fizicianul divin Dhanawantari a luat-o, zei și demoni au început să se lupte pentru ulcior. În timpul bătăliei *amritha* s-a vărsat în patru locuri: Prayāga, Ujjain, Haridvar și Nasik⁶. Astfel aceste locuri au devenit locuri sfinte, între ele cel mai sfânt loc fiind Prayāga, deoarece acolo s-a vărsat cea mai mare cantitate din elixirul nemuririi. În locul unde se crede că a căzut *amritha* are loc unul dintre cele mai mari pelerinaje mondiale, în timpul mării sărbători *kumbha-melā*. Pelerinajul făcut o dată la doisprezece ani, ce reprezintă cele douăsprezece zile divine cât a ținut bătălia pentru *amritha*, nu este altceva decât reactualizarea mitului cosmogonic, o practică care te întoarce în timpuri imemorale⁷.

Pelerinajul la marea sărbătoare *Kumbha-melā*

Kumbha-melā reprezintă punctul culminant al practicii pelerinajului la locurile sfinte în hinduism, fiind o mare sărbătoare

⁵ <http://allahabad.nic.in/history.htm>, accesat în 05. 06. 2015.

⁶ Linda Kay Davidson, David M. Gitlitz, *Pilgrimage: from the Ganges to Graceland: an encyclopedia*, Santa Barbara, ABC-CLIO Inc., 2002, p. 22.

⁷ Mathieu Boisvert, *art. cit.*, p. 143.

care ține mai mult de o lună de zile și adună credincioși hinduși din toate părțile Indiei. Numele provine de la cuvintele *kumbha* („ulcior”) și *melā* („întâlnire, tovărășie”) și s-ar traduce prin Întâlnirea Ulciorului⁸.

Sărbătoarea are loc o dată la doisprezece ani, în luna *magha* (ianuarie-februarie), în fiecare dintre cele patru locații diferite: Prayāga, Ujjain, Haridvar și Nasik, în funcție de poziția planetei Jupiter față de Soare. Cea mai mare *kumbha-melā* este cea care are loc la Allahabad (Prayāga). Pe lângă *kumbha-melā*, în aceleași locuri se desfășoară un pelerinaj anual, tot în luna *magha*, numit *maghamela* și unul la șase ani numit *ardhakumbha-melā* („jumătate *kumbha-melā*”)⁹.

Cât privește vechimea sărbătorii, deși pe scară largă se crede că ea provine din timpuri imemorabile, MacLean în articolul său „Making the colonial state work for you: The modern beginnings of the ancient Kumbh Mela”¹⁰ vine să o conteste arătând că textele mai importante evocate în susținerea vechimii fac aluzie la o sărbătoare desfășurată în Prayāga, dar de mici dimensiuni și cu siguranță nu *kumbha-melā*. Potrivit lui MacLean, *kumbha-melā* din Allahabad a apărut în 1860, prin extinderea *maghamela* realizată de *pragwals*¹¹, preoții din Allahabad, în conformitate cu politica colonială britanică, din rațiuni de publicitate și economice. Acest proces a fost ajutat și de puterea britanică, care astfel putea mai ușor controla grupurile de *sadhu*, care de multe ori își disputau autoritatea într-un mod violent în locurile sacre.

---

⁸ Giovanni Filoramo (coord.), *Istoria religiilor. Religiiile Indiei și ale Orientului Îndepărtat*, vol. IV, traducere de Cornelia Dumitru, Iași, Editura Polirom, 2010, p. 178.

⁹ Mathieu Boisvert, *art. cit.*, p. 142.

¹⁰ Kama MacLean, *Making the colonial state work for you: The modern beginnings of the ancient Kumbh Mela*, în „The journal for Asian studies”, vol. 62, nr. 3, 2003, pp. 873-905.

¹¹ *Pragwals* fac parte din casta brahmanilor și au rolul de a-i ajuta pe pelerini să viziteze orașul Prayaga și să îndeplinească ritualurile cerute de o vizită în oraș.

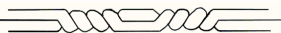
Pelerinajul la *kumbha-melā* este un proces complex care presupune implicarea mai multor categorii de persoane. Întâlnim în primul rând funcționari ai statului care sunt responsabili cu gestionarea sărbătorii (reprezentanți ai poliției și ai armatei, responsabili cu controlul mulțimilor, cu alimentația cu apă și energie electrică, responsabili cu serviciile medicale și de igienă), comercianți (furnizori de produse alimentare, brelocuri, talismane, sticlute pentru a lua apă din Gange, elixiruri etc.), „administratori ai sacrului” (preoți, guru și asceți) și credincioșii simpli veniți în pelerinaj¹².

Poate cei mai interesanți participanți la *kumbha-melā* sunt asceții (*sādhu*), care fac parte din diverse organizații ascetice numite *akhādā*. Aceste organizații ascetice acționează în special în timpul *kumbha-melā*. Principalele *akhada* sunt puține la număr, dar ele au numeroase branșe în multe locuri sacre din India. Membrii lor fac pelerinaje regulate, în mod special în cele patru locuri unde are loc *kumbha-melā*. Aici ei prezintă tot felul de practici religioase cum ar fi recitarea din cărțile sfinte sau practici yoghine extreme, cum ar fi ardea cu foc, pentru a câștiga resurse financiare pentru întreținerea organizației cât și pentru a trezi conștiința religioasă a pelerinilor¹³. Pelerinajul este și o ocazia de a evalua cât a evoluat fiecare ascet și cât de valoroasă este organizația respectivă. Pelerinajul la *kumbha-melā* este o impresionantă demonstrație de varietate și putere a ordinelor religioase hinduse. Nu doar că miile de *sādhu* formează un grup organizat, care fiecare primește un loc după un canon strict, ci se fac și conferințe, în vederea soluționării diferențelor de învățătură și practică¹⁴. Fiecare tabără a asceților poate fi vizitată, iar pelerinii au obiceiul acesta pentru a vedea dacă e adevărat ce se spune despre

¹² Mathieu Boisvert, *art. cit.*, pp. 144-145.

¹³ Surinder Mohan Bhardwaj, *Hindu places of pilgrimage in India (a study in cultural geography)*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1983, p. 212.

¹⁴ Klaus K. Klostemaier, *A survey of hinduism*, third Edition, Albany, State University of New York Press, 2007, p. 347.

acel ordin religios. Comunitățile de asceți au obiceiul de a-i plasa pe cei mai experimentați dintre ei la intrarea în tabără pentru a spori statutul comunității. Astfel, pot fi întâlniți *sādhu* care au mai multe cărămizi legate de organele genitale, *sādhu* care stau cu un braț ridicat, spunând că au un jurământ să nu lase brațul jos doisprezece ani sau *sādhu* care au un picior agățat de un mic leagăn portabil și spun că au făcut un jurământ să nu stea jos un număr de ani¹⁵. Cei mai cunoscuți dintre *sādhu* sunt *naga sādhu*, ordin ascetic războinic, care umblă dezbrăcați, se acoperă cu cenușă, fumează marijuana și au obiceiul de a-și tunde părul la această sărbătoare¹⁶.

Prin această demonstrație de putere, diversele grupări hinduse, nu fac altceva decât să atragă noi adepți și resurse financiare la propria grupare. Asistăm în acest fel la o misiune care nu are în prim plan creșterea religiozității persoanei, ci creșterea faimei și „economiilor” grupului respectiv.

Evenimentul principal al *kumbha-melā* este spălarea rituală în Gange. Tradițiile locale susțin că ambrozia a căzut într-un loc precis ce e traversat de apă și de aceea se consideră că baia din timpul sărbătorii va oferi absorbția maximă din elixirul nemuririi sau poate chiar eliberarea (*moksha*). Există chiar timpul precis când e cel mai indicat să intri în Gange pentru a absorbi cât mai multă *amritha*, care este calculat de astrologii vedici. Zilele cele mai importante pentru aceste spălări rituale sunt cele cu lună nouă și cu lună plină. Cât privește ordinea intrării în apă, aici primează ierarhia: primii care intră sunt asceții, iar apoi oamenii simpli, care consideră că intrând la urmă au parte de un dublu beneficiu: pe de o parte preiau din apă *amritha*, iar pe de altă parte preiau și „karma pozitivă” lăsată de asceți. Înainte de a intra în apă, ordinele ascetice defilează la o oarecare distanță una de cealaltă, într-o ordine clar stabilită, pentru a evita confruntările, iar credincioșii asistă

---

¹⁵ Mathieu Boisvert, *art. cit.*, p. 146.

¹⁶ Helen Douglas-Cooper (ed.), *500 de locuri sacre*, traducere de Georgiana Harghel și Liana Stan, București, Editura Litera, 2014, p. 21.

pe marginea drumului pentru a primi energie pozitivă de la ei. Unii hinduși au obiceiul de a se târî pe drumul ascetilor pentru a primi energia nobilă lăsată de aceștia. Credincioșii simpli se împart în două categorii: unii care vin la *kumbha-melā* pentru câteva zile și unii care stau pe toată perioada sărbătorii. Aceștia din urmă, numiți *kalpavāsi*, respectă în fiecare zi un ritual precis: baie în Gange înainte de răsăritul soarelui, jertfă adusă preotului, o *pūjā* și o recitare zilnică din *Rāmacaritamānasa*. Cât privește vârsta celor care participă la un astfel de pelerinaj, studiile arată că 62% dintre pelerini au mai mult de 60 de ani, iar 22% au sub 20 de ani. De aici putem observa că majoritatea celor care participă la pelerinaj sunt persoane care nu au un rol activ în societate și de aceea pot să dedice mai mult timp activităților religioase¹⁷. În același timp, perioada acesta devine o perioadă propice ca tinerii să învețe de la cei bătrâni cât mai multe lucruri despre hinduism. Astfel, pelerinajul devine un important mod de a se transmite această religie de la o generație la alta. Valoarea misionară a pelerinajul reiese din această conviețuire a celor tineri cu cei bătrâni mai mult de o lună, perioadă de inițiere în credința și tradițiile hinduse.

Adunarea a fost folosită și în scopuri politice. În 2001 s-a încercat să se organizeze o direcție de dreapta care să conducă India, însă multe ordine religioase, împreună cu conducătorii lor, au protestat împotriva faptului că festivalul începe să fie pervertit spre scopuri politice¹⁸.

Cât privește numărul pelerinilor, acesta este în creștere la fiecare sărbătoare. La ultima *kumbha-melā* din Allahabad, din anul 2013, au participat în jur de 120 de milioane de pelerini¹⁹.

¹⁷ Mathieu Boisvert, *art. cit.*, pp. 147-151.

¹⁸ Frank Whaling, *Understanding Hinduism*, Edinburg, Dunedin Academic Press Ltd., 2010, p. 55.

¹⁹ *World's biggest religious festival comes to an end after 120 million pilgrims cleansed their sins during two month celebration*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2291379/Kumbh-Mela-Worlds-biggest-religious-festival-comes-end-120-million-pilgrims-cleansed-sins-month-celebration.html>; http://kumbhmelaallahabad.gov.in/english/about_kumbh.html, accesate în 05. 06.2015.

Concluzii

Pelerinajul reprezintă una dintre cele mai vechi practici și tradiții ale hinduismului. Între cele mai mari pelerinaje hinduse, pelerinajul organizat cu ocazia Khumba-mela ocupă primul loc.

Caracterul anamnetic al acestui pelerinaj vine să ne arate și valoarea sa misionară, care duce pe de o parte la întărirea credinței, iar pe de altă parte la dezvoltarea conștiinței naționale. Prin rememorarea diferitelor episoade din istoria lor religioasă, pelerinii nu fac altceva decât să-și actualizeze și să-și întărească credința. Prin practicarea unui pelerinaj comun, a tinerilor cu bătrânii, aceștia din urmă au posibilitatea de a-i iniția și pe cei tineri în tainele credinței respective. Totodată, prin rememorarea propriilor tradiții și reactualizarea lor, aceștia își exprimă și își dezvoltă unitatea și identitatea națională. În acest sens, khumba-mela a fost unul dintre principalele forme de protest și de emancipare națională a populației indiene în fața stăpânirii britanice.

Un alt aspect important al pelerinajului este aspectul publicitar în vederea profitului economic. Fiecare loc de pelerinaj este prezentat drept „cel mai sfânt”, fiecare templu sau altar - drept cel care oferă cele mai multe beneficii spirituale sau lumești, fiecare lider religios - drept cel care îți arată cea mai bună cale spre

Caracterul misionar al pelerinajului stă în strânsă legătură cu caracterul său inițiativ. În urma pelerinajului, pelerinul nu mai este același, el a suferit o transformare calitativă, care a fost pregătită treptat de obstacolele și locurile prin care a trecut.

Bibliografie

1. Bhardwaj, Surinder Mohan, *Hindu places of pilgrimage in India (a study in cultural geography)*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1983.

2. Boisvert, Mathieu, *Le pèlerinage d'Allahabad (Prayāga): réflexions éparées sur l'événement et ses participants*, în „Synergies Inde”, nr. 3, 2008.
3. Davidson, Linda Kay, Gitlitz, David M., *Pilgrimage: from the Ganges to Graceland: an encyclopedia*, Santa Barbara, ABC-CLIO Inc., 2002.
4. Douglas-Cooper, Helen (ed.), *500 de locuri sacre*, traducere de Georgiana Harghel și Liana Stan, București, Editura Litera, 2014.
5. Filoramo, Giovanni (coord.), *Istoria religiilor. Religiile Indiei și ale Orientului Îndepărtat*, vol. IV, traducere de Cornelia Dumitru, Iași, Editura Polirom, 2010.
6. Jones, Lindsay (ed.), *Encyclopedia of religion*, second edition, vol. 7, Farmington Hills, Thomson Gale, 2005.
7. Kane, Pandurang Vaman, *History of Dharmasastra (ancient and medieval religious and civil law)*, second edition, vol. IV, Poona, Bhandarkar Oriental Research Institute, 1973.
8. Klostemaier, Klaus K., *A survey of hinduism*, third Edition, Albany, State University of New York Press, 2007.
9. MacLean, Kama, *Making the colonial state work for you: The modern beginnings of the ancient Kumbh Mela*, în „The journal for Asian studies”, vol. 62, nr. 3, 2003.
10. Pelissero, Alberto, *Introducere în hinduism*, traducere de Cornelia Dumitru, Iași, Editura Polirom, 2014.
11. Stavrou, Michel, Valmigere, Jean-Marie, *Le pèlerinage comme un demarche ecclesiale*, preface d'Elisabeth Behr-Sigel, Paris, Editions Theles, 2004.
12. Whaling, Frank, *Understanding Hinduism*, Edinburg, Dunedin Academic Press Ltd., 2010.
13. <http://allahabad.nic.in/history.htm>, accesat în 05. 06. 2015.
14. *World's biggest religious festival comes to an end after 120 million pilgrims cleansed their sins during two month celebration*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2291379/Kumbh-Mela-Worlds-biggest-religious-festival-comes-end-120-million-pilgrims-cleansed-sins-month-celebration.html>, accesat în 05. 06. 2015.
15. http://kumbhmelaallahabad.gov.in/english/about_kumbh.html, accesat în 05. 06. 2015.